

HORVÁTH Andor

Elogiul naivității

Orice filolog cunoaște etimologia cuvântului naiv și știe așadar că el provine din latinescul *nativus*, care înseamnă 'nou născut'. Iată de ce el era la început sinonim cu 'sincer' și 'candid'. Drept exemplu, dicționarul limbii franceze (*Le petit Robert*) citează o frază din Corneille: *La seconde utilité du poème dramatique se rencontre en la naïve peinture des vices et des*

vertus. (Cel de-al doilea folos al poemului dramatic constă în zugrăvirea naivă a viciilor și a virtuților.) Chiar și peste un secol el își mai păstrează sensul de 'natural', 'fără artificii', 'spontan', așa cum îl întâlnim la Laclos: *Elle offre l'image d'une gaité naïve et fraîche*. (Ea oferă imaginea unei veselii naive și proaspete.) Dar în curînd el va desemna mai ales încrederea și simplitatea izvorîte din lipsa de experiență și din ignoranță. Iar a spune astăzi despre cineva că este „naiv”, echivalează aproape cu calificativul de „prost”. Cît de departe sîntem de latinescul „nativus”!

Și totuși, doresc să mă declar în fața Dumneavoastră un om naiv și să fac elogiul naivității. Vă acord, bineînțeles, și libertatea să-mi aplicați calificativul pe care îl merit!

Să uităm acum ce a fost înainte de decembrie '89. Atunci însă, în acea ultimă săptămînă a lunii decembrie, am fost un om naiv. Nu chiar nou născut, dar cu siguranță renăscut. Sînt convins că mulți dintre Dumneavoastră vor accepta acest calificativ. Dar astăzi, după zece ani, mai este cineva naiv în România? Mai mult: nu ești cuprins de o ușoară jenă chiar și la gîndul că acum zece ani ai fost naiv? Iată, vă mărturisesc în modul cel mai naiv cu putință, că nu mă simt jenat și, culmea, afirm că șansa României viitoare este de a-și regăsi naivitatea. Pentru a vă demonstra acest lucru, vă propun să procedăm cu o naivitate metodică.

A accede la sens – scrie Northrop Frey – înseamnă a accede la putere. Desigur, afirmația poate fi și inversată: și accesul la putere echivalează cu accesul la sens. Sîntem deci direcționați spre o întrebare foarte simplă: către ce ne-a deschis accesul decembrie '89, către sens ori către putere? Cel ce se

declară naiv vorbește despre sens sau despre putere? Dar puterea politică ce este? Este ea contrară sensului, este ea locul unde în loc de sens se produce non-sensul? Timp de aproape cincizeci de ani, sub denumirea de comunism, istoria părea să justifice o asemenea afirmație. Or, puterea este, tocmai invers, locul unde oamenii încearcă să dea sens existenței lor în istorie. Sinonimă la început cu violența, puterea este, în fond, antiteza acesteia. Violența – scrie Paul Ricoeur – nu înseamnă abuz de putere, iar puterea nu reprezintă, așa cum spunea Max Weber, utilizarea legitimă a violenței. Mai mult, cele două concepte sînt de fapt contrare și invers proporționale. „Puterea nu există

decît acolo unde o acțiune comună este reglementată de o legătură instituțională recunoscută.” (Paul Ricoeur, *De la philosophie au politique*, în: *Lectures I. Autour du politique*. Paris, Éditions du Seuil, 1991, p.17.) Iată și o succintă definiție a statului, care reprezintă, în formula antică a democrației, puterea cuiva, și nu puterea asupra cuiva: *Potestas in populo, auctoritas in senatu* (Puterea din popor, autoritatea din senat), cum spuneau romanii.

Putem oare spune din această perspectivă că

însăși puterea era naivă în decembrie '89? Naivă, adică sinceră și fără artificii? Naivă, așa cum este pruncul nou născut sau omul renăscut? A vorbi despre naivitatea puterii înseamnă a cerceta nativitatea ei. Din ce s-a născut puterea și în ce condiții a avut loc aceasta naștere? Știm foarte bine, oricît am fi de naivi, că s-au produs atunci, în decembrie '89, două nașteri simultane: una a fost spontană și candidă, iar cealaltă regizată și artificială; una aducea pe lume ideea unei istorii ce își întorcea complet spatele trecutului, iar cealaltă... Mă opresc aici pentru a nu fi acuzat că îmi reneg naivitatea. Oricum, în ultimii zece ani s-a consumat multă cerneală pe tema originii puterii politice post-decembriste și scopul meu nu este de a repeta lucruri știute. În totala mea naivitate mă simt însă îndreptățit să pun în continuare întrebări. Înainte de toate: unde a dispărut naivitatea? De ce azi în România ai impresia unei lipse totale a naivității? Pentru ce societatea, adică oamenii de rînd, privesc către putere cu o mare

CALENDAR

8 ianuarie — În cadrul Colegiului Democrației domnul prim-procuror Horațiu DUMBRAVĂ de la Parchetul de pe lângă Judecătoria Tîrgu-Mureș a ținut cursul *Funcționarea și organizarea puterii judecătorești*.

13 ianuarie — *Discuții legate de Planul de Urbanism General* al orașului Tîrgu-Mureș, organizat de Focus Eco Center. Din partea LPE a participat HALLER István.

14 ianuarie — În cadrul Colegiului Democrației domnul Mircea SUHĂREANU a ținut prelegerea *Elveția — Țara Cantoanelor*.

20-21 ianuarie — La Sinaia, Agenția de Monitorizare a Presei (Academia Cațavencu) a organizat o întâlnire cu tema *Protecția jurnaliștilor — condiție a democrației* la care au fost invitați jurnaliști, specialiști în mass media, reprezentanți ai guvernului și juriști cu scopul discutării și înființării unei asociații de protecție a jurnaliștilor. Din partea LPE a participat Marius COSMEANU.

26-29 ianuarie — *Training în domeniul drepturilor minorităților* organizat de Minority Rights Group International la Budapesta. Din partea LPE a participat HALLER István, prezentînd activitatea LPE în domeniu, în special lobbyul în cadrul Grupului ONU pentru Minorități.

29 ianuarie — Doamna Livia POPA de la Inspectoratul Județean de Poliție Mureș, a prezentat în programul Colegiului Democrației cursul *Funcționarea și organizarea Inspectoratului de Poliție*.

2 februarie — În cadrul Colegiului Democrației la *Tribunalul Mureș* a avut loc un atelier condus de domnul Horațiu DUMBRAVĂ, Prim-Procuror la Judecătoria Tîrgu-Mureș.

5 februarie — *Funcționarea Judecătoriei Tîrgu-Mureș*, curs ținut la Colegiul Democrației de domnul Horațiu DUMBRAVĂ.

10 februarie — *Dezbatere* la emisiunea în limba maghiară a TV Național cu privire la Legea împotriva discriminării. Din partea LPE participat HALLER István.

11 februarie — *Relația dintre autoritățile locale și comunitatea romilor*, seminar organizat de Romano Tolah la Luduș. Din partea LPE a participat HALLER István în calitate de moderator.

12 februarie — *Transilvania — spațiu multicultural, multilingvistic și multiconfesional*, curs ținut în cadrul Colegiului Democrației de domnul SPIELMANN Mihály.

15 februarie — *Vizitarea* de către studenții Colegiului Democrației a *Bibliotecii Teleki* din Tîrgu-Mureș.

19 februarie — *Suținerea în cadrul Colegiului Democrației a cursului Societatea civilă în apărarea drepturilor minorităților*. Lector domnul Gabriel ANDREESCU.

20-26 februarie — Sesiunea a doua a *Academiei Interculturale Transsylvania* la Șumuleu Ciuc.

29 februarie — Vernisajul expoziției fotografice *Sășii, vecinii noștri* realizată de domnul POZSONY Ferenc, etnograf și profesor universitar.

NAPTÁR

január 8 — A Demokrácia Kollégiumának Horațiu DUMBRAVĂ, a Marosvásárhelyi Bíróság melletti Ügyészség főügyésze tartott előadást *A bírói hatalom működése és szervezése* címmel.

január 13 — Az *Általános Várostervezéssel kapcsolatos megbeszélés* a Focus Eco Center szervezésében. A PEL részéről HALLER István vett részt.

január 14 — A Demokrácia Kollégiumának Mircea SUHĂREANU tartott előadást *Svájc — a Kantonok Országá* címmel.

január 20-21 — Sinaia-n az Academia Cațavencu Sajtófigyelési Hivatala találkozózt tartott *Az újságírók védelme — a demokrácia alapfeltétele* címmel, melyre újságírókat, sajtószakembereket, a kormány képviselőit valamint jogászokat hívtak meg azzal a céllal, hogy megvitassák egy újságíróvédelmi szervezet alapításának lehetőségeit. A PEL részéről Marius COSMEANU vett részt.

január 26-29 — *Training a kisebbségvédelem területén* a Minority Rights Group International szervezésében Budapesten. A PEL részéről HALLER István vett részt, bemutatva a PEL ilyen irányú tevékenységét, különös tekintettel az ENSZ Kisebbségvédelmi Csoportja mellett folytatott lobbyra.

január 29 — A Maros Megyei Rendőrkapitányság részéről Livia POPA tartott előadást a Demokrácia Kollégiuma számára *A rendőrkapitányság működése és szervezése* címmel.

február 2 — A Demokrácia Kollégiuma keretében műhelygyakorlatra került sor a *Maros Megyei Törvényszéken* Horațiu DUMBRAVĂ, a Marosvásárhelyi Bíróság melletti Ügyészség főügyészenek irányításával.

február 5 — *A marosvásárhelyi Bíróság működése*, Horațiu DUMBRAVĂ előadása a Demokrácia Kollégiuma számára.

február 10 — A Román Televízió Magyar Nyelvű adása által bemutatott *vita a diszkriminációellenes törvény tervezetéről*. A PEL részéről HALLER István vett részt.

február 11 — *A roma közösség és a helyhatóságok közötti kapcsolat*, szeminárium melyet a Romano Tolah Ludason. szervezett A PEL részéről HALLER István vett részt mint moderátor.

február 12 — *Erdély — multikulturális, többnyelvű és több vallású térség*, SPIELMANN Mihály előadása a Demokrácia Kollégiuma számára.

február 15 — A Demokrácia Kollégiuma diákjai meglátogatták a marosvásárhelyi *Teleki Könyvtár*at.

február 19 — *A civil társadalom a kisebbségek jogainak védelméért*, Gabriel ANDREESCU előadása a Demokrácia Kollégiuma számára.

február 20-26 — A *Transsylvania Interkulturális Akadémia* csíksomlyói ülészsaka.

február 29 — Szomszédaink, a szászok c. képkiallítás megnyitója, POZSONY Ferenc, etnográfus és egyetemi tanár előadásával.

HORVÁTH Andor

Elogiul naivității

(continuare din pagina 1)

doză de neîncredere, cu sentimentul că sînt mai degrabă păcăliți, decît organizați și slujiți de ea? Pentru ce, de cealaltă parte, puterea găsește în societate un partener neloyal, care caută să evadeze din aliniamentele legii, fundamentul oricărei puteri organizate? (Fac aici o paranteză ca să remarc că nu știu, în naivitatea mea, de partea cui să fiu începînd cu anul viitor, cînd se va cere cetățenilor acestei țări să-și declare singuri veniturile și să plătească pe urma lor așa numitul impozit global. Să fiu de partea puterii, să rămîn adică naiv, și să plătesc impozitul, chiar dacă aș fi singurul, exact așa cum mi se cere? Sau să fiu naiv, așa cum vor fi probabil foarte mulți dintre concetățenii noștri și să adopt atitudinea unei candori ignorante și nevinovate?) Pentru ce, pînă la urmă, în România, oamenii sînt nemulțumiți de instituții, iar instituțiile de oameni? Ce avem oare de făcut pentru a depăși această criză și pentru a începe o istorie care să fie a noastră cu adevărat, pentru a avea un proiect comun de viitor? Nu ar fi indicat, oare, să ne dăm seama, că nu există o criză a puterii înțeleasă în sens restrictiv, ca cea a instituțiilor, pentru că puterea înseamnă și modul în care sînt investite și controlate instituțiile în funcționarea lor?

Iată cîteva întrebări naive la care nu pot să încerc să formulez decît niște răspunsuri la fel de naive. Dar căuțînd răspunsuri, mă văd încă obligat să formulez alte întrebări. Putem oare spune că oamenii sînt nemulțumiți de instituții pentru că ele funcționează prost, iar instituțiile sînt nemulțumite de oameni fiindcă ei nu au simțul datoriei care înseamnă respectul față de lege și ceva în plus, numit îndeobște morală? Este, poate, inutil să vă spun că, naiv fiind, generalizez în aceste afirmații, adică adopt poziția celui care privește lucrurile așa cum sînt în ansamblu, indiferent de detalii și de excepții. Din această perspectivă, un răspuns provizoriu ar fi următorul: problema fundamentală în România este că instituțiile nu pot fi altfel de cum sînt, iar oamenii nu vor să fie altfel de cum sînt. A spune că am fost naiv — la singular sau la plural — în decembrie '89, înseamnă de fapt că atunci credeam foarte tare într-o ruptură absolută în privința continuității instituțiilor, într-o regenerare a politicului prin care puterea să devină din malefică cum era înainte, cu totul altceva, adică benefică în sens absolut: eficientă,

transparentă, fără ambiguitate. Să facem însă imediat o precizare: ruptura s-a produs, transformarea puterii a avut loc, dar nu conform așteptărilor, nu într-o măsură mulțumitoare. Avem deci de ales: ori ne confruntăm în această experiență cu o deziluzie a naivilor care își văd așteptările înșelate, ori ni se arată adevărata față a istoriei, care nu ține cont de naivitatea nimănui? De ce s-a dovedit, în fond, atît de insuficient accesul nostru la sens, adică la un înțeles evident al istoriei, în ciuda unei rupturi fundamentale?

Este ușor — se și practică foarte des — să invoci dialectica relațiilor sociale și să spui că instituțiile sînt așa cum sînt, ele fiind făcute de oameni și, invers, oamenii nu pot fi schimbați atîta timp cît instituțiile nu au puterea să o facă. Cred, din nou cu naivitate, că acesta este punctul de vedere al celor care s-au lepădat pentru totdeauna de naivitate și care acreditează astfel, nu fără vreun interes, ideea că lucrurile sînt așa cum sînt pentru că ele nu pot fi altfel. Chiar dacă nu este cea mai bună dintre toate lumile posibile, România zilelor noastre este totuși — ne sugerează dinșii — lumea în care ne este dat să trăim și pe care este firesc s-o acceptăm ca atare. Mă opun, naiv ce sînt, acestei viziuni. Las la o parte pe cei, nu puțini la număr, care pot fi considerați drept cinici sau profitori. Ei sînt într-un fel irecuperabili în privința unui proiect al viitorului. Mă interesează în schimb cei care cred în posibilitatea unui asemenea proiect. În opinia mea ei poartă răspunderea pentru viitorul acestei țări. Ei pot fi destinatarii unui asemenea apel la naivitate. Căci ei pot înțelege cu siguranță miza momentului în care trăim, și anume că instituțiile trebuie să fie schimbate de oameni. Ei pot abandona orice dialectică înșelătoare, și toate teoriile cercului vicios. Democrația s-a dovedit a fi dintotdeauna un regim viabil deoarece au existat oameni corecți care au vrut și au știut să creeze instituții pe care să le supună controlului onestității și al virtuții. Corectitudinea presupune însă nu noțiuni vagi și convingeri flexibile despre morală. Ea reclamă determinarea de a o asuma ca pe o opțiune personală dusă pînă la capăt, dacă e nevoie, chiar și în defavoarea noastră, și nu ca pe un imperativ lansat altora. Pentru mine, distanțarea multora de naivitate nu înseamnă altceva decît că ei au rămas ori au devenit înțelegători și indulgenți dincolo de limitele admise. Ei înțeleg că micul funcționar este coruptibil la dimensiunile poziției sale modeste, așa

cum marele om de afaceri este corupt conform anvergurii sale. Ei admit că micile imperfecțiuni personale nu justifică marile nelegiuiri, dar în fond concep societatea ca pe un lanț al slăbiciunilor în care culpa proprie nu scade cu nimic dreptul fiecăruia de a-i condamna pe ceilalți și de a fi nemulțumit de ei. Avem astfel imaginea unei societăți în care totul merge prost din cauza altora și unde totul ar putea fi îndreptat prin cuminenția celorlalți. Spuneam despre cei care gîndesc astfel că sînt lipsiți de naivitate. Așa să fie oare, din moment ce tot ce propun aceștia este înlocuirea celor noi cu cei vechi și a celor vechi cu cei noi? Nu ei sînt oare naivi în obstinția lor de a schimba — ca să folosesc limbajul sportiv — componența echipelor din teren și nu antrenorul lor, adică personalul din instituții și nu persoana din instituție? Ar fi de examinat, cred, mai îndeaproape, conexiunile perverse ale ambiguității cuvintelor, ale mentalităților și comportamentelor.

Găsec că printre ideile propagate în ultimii zece ani puține pot fi comparate, prin efectele lor dăunătoare, cu cea care spune că morala și politica sînt două entități incompatibile. Nu mă voi opri aici asupra teoriei imoralității deciziei politice, fiindcă ea cere o discuție separată. A pretinde însă că omul de acțiune în general, și omul politic în particular, pot fi absolviți de legile morale este o extrapolare nejustificată și nepermisă. Istoria umană reprezintă, în etapele sale succesive, tentative ale omului de a acționa și rezonabil și moral în sînul comunității, astfel încît legile și instituțiile să limiteze orice formă a violenței nepermise și a abuzului. Acolo unde puterea se realizează prin lege, iar legea devine efectivă prin putere, sfera politică este într-adevăr locul unde existența comunității își găsește sensul, și acest sens este și unul moral. Puterea — spune același Paul Ricoeur — este oricînd în pericol de a-și pierde sensul. Acolo însă unde legea fundamentală, instituțiile și oamenii intervin, raționalitatea puterii și sensul istoriei pot fi păstrate ori restabilite.

La capătul acestei pledoarii pentru naivitate doresc să aduc un elogiu *Ligii Pro Europa* care, timp de zece ani, s-a dovedit destul de naivă pentru a avea un crez și pentru a rămîne la fel de sinceră și de fără artificii ca la început. Ea a pornit cu un proiect de viitor pe care l-a și realizat în bună măsură, iar direcția pe care și-a ales-o este cea în care România se va angaja tot mai mult odată ce naivitatea de care vorbeam își va recîștiga drepturile.

26 decembrie 1999

Text prezentat la simpozionul aniversar organizat de Liga Pro Europa.

Dr. SÁRKÁNY-KISS Endre

Citirea în dezastre

— sau despre catastrofa ecologică de la Bozânta Mare —

Cronica evenimentelor

La data de 28 ianuarie 2000 la întreprinderea româno-australiană „SC Aurul” din Bozânta Mare, prin spargerea digului de la iazul de depozitare s-a revărsat o mare cantitate de soluție de cianură. Din pârîul local, prin râurile Lăpuș, Someș, Tisa și apoi prin fluviul Dunăre, această otrăvă și-a continuat drumul spre Delta Dunării și Marea Neagră.

Întreprinderea și autoritățile au informat cu multă întârziere populația locală și nu au dat lămuriri concludente despre pericolul real, măsurile de stopare a scurgerilor fiind tardive. Primele rezultate ale analizelor din România precizează mai întâi, un conținut de cianură în apa Someșului de 80 de ori mai mare decât cea a standardelor admise. Mai târziu, unele posturi de televiziune vorbesc despre depășirea de 200 de ori a acestor limite, fără însă a publica și datele precise ale măsurătorilor. Valorile maxime admise de STAS 4706/88 în apele de suprafață sînt de 0,01 mg/litru în apele din grupele de calitate I, II și III. Aceeași apă, după părăsirea granițelor conține, conform analizelor efectuate în Ungaria la data de 1 februarie 2000, la 1 litru de apă 32,6 mg de cianură, 1,2 mg de cupru și 0,54 mg de zinc. STAS-ul menționat mai sus limitează concentrația maximă de cupru la 0,05 mg/l și 0,03 mg/l în cazul zincului. În Tisa, la nivelul localității Szolnok (aval de vărsarea Crișurilor) la data de 9 februarie s-au măsurat 3,2 mg cianură/l de apă, iar la Szeged, în data de 11 februarie 2,7 mg/l. La 28 februarie valul de cianură se deplasează prin Rezervația Biosferei Delta Dunării cu concentrații mult mai mari decât valorile admise (nici de această dată nu sînt date pulcrității valorile reale, cel puțin noi, nereușind să intrăm în posesia lor). Se preconiza o trecere mai rapidă a apelor poluate, dar în Deltă, ele trec mult mai lent, fapt care mărește posibilitatea exercitării efectelor nocive. La data de 29 februarie, apa poluată a Dunării se revărsa în Marea Neagră cu o concentrație de 0,45 mg/l ceea ce înseamnă o depășire de 45 de ori a cantității maxime admise.

Consecințele poluării

a). urmările vizibile

La Bozânta Mare cîteva animale domestice au murit din cauza apelor poluate. La început, conducerea întreprinderii „Aurul” afirmă că acestea ar fi murit de momelile otrăvite expuse de vînători contra dăunătorilor. Trebuie să semnalăm cu bucurie faptul că acest gen de combatere nu se mai practică în România.

Rîurile poluate cu cianură din România n-au stîrnit nici un scandal pînă cînd apele poluate n-au ajuns în Tisa, pe teritoriul Ungariei. Populația locală nu a putut sesiza efectele nocive întrucît viața acvatică din rîul Lăpuș este compromisă de mult, peștii din aceste ape fiind otrăviți de apele de flotație încărcate

Ce este cianura?

Cianura, sau mai precis anionul acidului cianhidric este o otrăvă deosebit de puternică, cu doza letală pentru un om de 1mg/kg corp. Ea acționează prin blocarea enzimelor respiratorii formînd cu metalele (în special cu fierul) care intră în componența acestora compuși stabili. Organismele intoxicate mor asfixiate, sistemul lor nervos și activitatea inimii fiind blocate în primul rînd datorită perturbărilor energetice ale metabolismului celular. Mai putem adăuga că nici un organism nu rezistentă la intoxicarea cu cianură, pe scara evoluției, de la bacterii pînă la om, acțiunea vătămătoare avînd același efect.

La ce se folosește în industria minieră?

Cianiurile, compușii acidului cianhidric (HCN) cu sodiul (Na) și potasiul (K) care se descompun ușor, sînt folosite pentru dizolvarea metalelor din minereu. Anionul CN⁻ este cel care formează compuși cu metalele, eliberîndu-le din minereuri.

cu metale grele. Nici în tronsonul inferior al Someșului, după vărsarea Lăpușului, nu s-a putut observa mare lucru, tot ce s-a găsit fiind, într-o ieftină formulare jurnalistică, cîteva „peștișori”. Desigur, mai mulți nici nu aveau cum să moară atîta timp cît nici nu au existat mai mulți. Studiul monografic „The Szamos/Someș River Valley” (*Tiscia — Monograph series*, Szolnok — Szeged — Tîrgu-Mureș, 1999), editat de Liga PRO EUROPA în colaborare cu *Tisza Klub* din Szolnok, și realizat în urma cercetărilor din anii 1992 și 1996, de o echipă multidisciplinară formată din specialiști din România și Ungaria, conține date concludente în acest sens. Această lucrare, împreună cu alte cinci volume despre rîurile din Transilvania, a fost trimisă ministrului Romică Tomescu imediat după apariție. Toate lucrările științifice din acest volum sînt în evidență sărăcia florei și faunei din zonă, începînd încă de la vărsarea Lăpușului, datorită apelor poluate transportate de acesta. În același volum, în lucrarea despre fauna piscicolă a Someșului, autorii — academicianul dr. Petru Bănărescu și ihtiologul Teodor T. Nalbant — precizează faptul că pe acest tronson al rîului, peștii nu depășesc vîrsta de 2-3 ani decât în cazuri excepționale. Iată de ce vorbește mass media din România de „peștișori”.

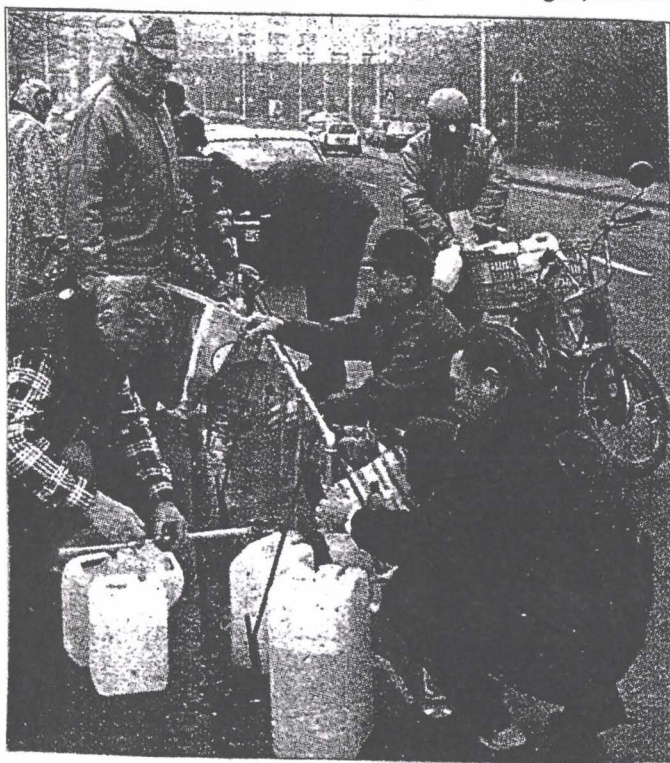
b). urmările care pot fi evaluate doar de specialiști

După cum am menționat, în cazul efectului asupra organismelor, cianura acționează în același fel asupra tuturor organismelor. În râurile naturale trăiește o mare diversitate de organisme, dependente de multitudinea factorilor abiotici aflați într-o permanentă schimbare, precum și de multitudinea conexiunilor interspecifice, formînd un ecosistem autoreglabil și capabil de reînoire. Perturbările grave dereglează însă sistemul.

În cazul poluării cu cianură, ecosistemul acestor râuri a fost complet distrus. Fapt care înseamnă în același timp și distrugerea capacității de autoepurare a acestor râuri. Miliarde de bacterii și multitudinea organismelor filtratoare nu vor mai consuma astfel poluanții din apele insuficient epurate de la Baia Mare, Satu Mare sau din alte localități riverane. Desigur, pe ruinele acestor sisteme se vor „clădi” ecosisteme noi, dar care nu vor fi niciodată identice cu cele anterioare. În momentul de față ar fi inutil să mai populăm Someșul sau Tisa cu pești pentru că aceștia ar muri de foame.

Mass media și organele executive

Posturile de televiziune din Ungaria și Iugoslavia arată imagini cu zeci și sute de tone de pește mort. După aprecierea specialiștilor cantitatea scoasă reprezintă doar 15-20 % din totalul compromis. Această apreciere se bazează pe datele furnizate de cei care pescuiesc cu plase în râul Tisa. În aceste țări, și chiar și în Bulgaria, se cer despăgubiri, iar guvernul Iugoslav își declară intenția de a se adresa în această problemă Tribunalului Internațional de la Haga. Mass media și chiar și oficialitățile din România se miră de ce se vorbește de catastrofă ecologică în Ungaria și în Iugoslavia, îndoindu-se de existența ei. Sînt astfel enunțate o serie de păreri impertinente: „nici nu există atîția pești în Tisa”, „ungurii au mai adăugat cianură”, „speciile arătate nu trăiesc decît în eleștee”, „peștii arătați la televizor mai dădeau din coadă, nefiind otrăviți”. Animat de ambiții politice, fostul ministru al mediului Marian Bleahu, care se pretinde a fi un reprezentant al unui partid ecologist, într-un

interviu acordat postului Pro TV, pe un ton de o nepăsare revoltătoare, vorbește de un simplu accident geologic: „Nimeni nu este de vină. Digul a fost proiectat la parametrii potriviți, dar ce putem face dacă topirea zăpezii a făcut să crească nivelul din iaz. Nu poate fi vorba de despăgubiri, apele au curs întodeauna în aval.” Este adevărat însă că în aceeași emisiune, directorul APM de la Arad, care a participat la prelevările comune de probe din Tisa la Szeged, vorbește foarte întristat despre mortalitatea de pește la care a fost martor ocular. Abia ministrul de externe Petre Roman, în preziua începerii negocierilor de aderare la Uniunea Europeană, declară că pretențiile Ungariei trebuie luate în serios.

Nu știm care a fost adevărata „atmosferă” în Ministerul Mediului și la agențiile locale, dar nu s-a dat nici un comunicat oficial. Ministrul mediului din Ungaria se întâlnește cu secretarul de stat al MAPPM din România la Oradea, și declară necesară colaborarea pentru rezolvarea problemelor. În sfîrșit, la trei săptămîni după evenimente se deplasează la fața locului și miniștrii celor două state. Ei solicită experți internaționali care să stabilească pagubele și susțin ideea colaborării. La comunicatul de presă partea română vorbește de *acident ecologic*, iar cea maghiară de *catastrofă ecologică*. De atunci, echipa de experți UNESCO și-a început deja activitatea.

La fața locului

Ne-am deplasat și noi la locul tristelor evenimente. Am prelevat probe din Someș — amonte și aval de Lăpuș — și din Lăpuș. Prelucrarea integrală a celor 33 de probe cantitative de faună din râu va dura aproape două luni. La o primă observație pot fi constatate dinsturgeri deosebit de grave, dar ne abținem să facem anticipări hazardate. Oricum remediarea va necesita ani de zile.

Stînd de vorbă cu localnicii, nu am înțeles de ce Agențiile de Mediu din Baia Mare și Satu Mare, și Poliția Sanitară din aceste județe, nu au acordat o atenție mai mare conștientizării populației riverane. Oamenii sînt dezorientați, unii se tem, alții sînt nepăsători, chiar și la Bozânta Mare. Nu am văzut nici un afiș, nu am auzit nici un comunicat care să conștientizeze populația de pericolul existent. „Au venit cu un ARO și ne-au spus să nu mai bem apa din fîntîni” declara unul dintre localnici. Alții ne-au declarat că în satul Cărășeu, pe Someș, s-a încercat comercializarea peștilor morți, consumîndu-se carnea lor. Chiar dacă nu tot din cele auzite este adevărat, răspunderea organelor avizate ne pune pe gînduri.

Concluzii

Trebuie să subliniem cu responsabilitatea specialistului ecolog, că pierderea provocată de această problemă regional ne întristează: au fost afectate patru râuri din tot atîtea țări, chiar dacă, din fericire, nu au fost victime și în rîndul populației. Distrugerea ecosistemelor din râurile Lăpuș, Someș și Tisa, afectarea gravă a Dunării inferioare și a Rezervației Biosferei Delta Dunării, nu poate fi calificată altfel decît o *catastrofă ecologică*. Numai nominalizarea vinovaților (la nivel instituțional și individual) și conștientizarea gravității pierderilor va mări vigilența pentru evitarea următorului pas greșit*.

* Acest articol a fost scris cu cîteva zile înainte ca în aceeași zonă, o altă catastrofă ecologică să se fi petrecut: deversarea în râul Someș a tone de metale grele.

Sistemul ONU pentru eliminarea discriminării pe bază de sex

Comitetul împotriva discriminării femeii (CEDAW) — singura structură ONU de drepturile omului care se ocupă exclusiv de drepturile femeii — și-a ținut a 22-a sesiune la sediul ONU din New York între 17 ian. — 4 febr. 2000.

Cele 23 de experte monitorizează după capacitățile proprii, aplicarea Convenției asupra Eliminării oricărei Forme de Discriminare Împotriva Femeii, Convenție adoptată de Adunarea Generală ONU în 1979, și validată în 1981.

Pînă în decembrie 1999 ea a fost semnată sau ratificată de 165 țări, aceste țări se obligă prin urmare să elimine discriminările împotriva femeii în ceea ce privește drepturile ei civile, politice, economice sau culturale. Pentru a îndeplini cerințele și scopurile Convenției statele sînt încurajate să introducă măsuri și acțiuni afirmative ce promovează egalitatea de drepturi între bărbați și femei.

Din 1997 Comitetul se întrunește în sesiune de două ori pe an, și trece în revistă rapoartele statelor semnate, analizează progresele obținute și formulează recomandări generale ce trebuie urmate și luate în considerare de statul raportor. De asemenea, Comitetul invită agenții specializate (ca cele de drepturile omului) și organizații neguvernamentale, la întocmirea de rapoarte ce urmează de asemenea să fie analizate comparativ cu cele guvernamentale și luate în considerare la formularea recomandărilor generale. Experții primesc informații specifice țărilor de la ONG-uri capabile de a participa la grupele de lucru din perioada de presesiune și de sesiune plenară a Comitetului.

Recomandările generale acoperă probleme feminine în legătură cu poziția lor economică, impactul unor legi de îmbunătățire structurală, concediul maternal, măsurile ce trebuie luate pentru ca mama să-și poată combina existența profesională cu cea de creștere a copilului, violența împotriva femeii, diseminarea informațiilor în legătură cu Convenția și conținutul ei, și nu în ultimul rînd, măsura în care ONG-urile au fost încorporate în prepararea sau pregătirea raportului și implementarea Convenției.

Convenția (CEDAW) este adeseori descrisă ca o lege internațională a drepturilor femeii, în cele 30 de articole ale sale descriind discriminarea și oferind o agendă națională de acțiune în scopul eliminării acestor discriminări. Convenția statuează bazele realizării egalității între femei și bărbați prin asigurarea pentru femei a accesului la șanse egale în viața politică și publică (inclusiv dreptul la vot și la a fi ales), și la educație și muncă. Statele semnate sînt de acord să ia toate măsurile

adecvate, inclusiv legislative sau măsuri temporare, pentru ca femeile să se bucure deplin de drepturile omului și de libertățile lor fundamentale.

În 6 octombrie 1999, adunarea generală a ONU a adoptat un Protocol opțional la Convenție, prin care se dă posibilitatea victimelor femeii, discriminate pe bază de sex, de a înainta plîngerii la Comitet. Prin acceptarea Protocolului opțional, statele recunosc competența Comitetului de a primi și lua în considerare plîngerii de la indivizi sau grupuri, intrînd sub jurisdicția lor atunci cînd s-au epuizat toate resursele de remediu din propria țară.

A IV-a Convenție Mondială a femeilor (Beijing) a chemat Guvernele la promovarea și protecția drepturilor omului, ale femeii, prin implementarea totală a tuturor instrumentelor drepturilor omului, în special Convenția asupra Eliminării Tuturor Formelor de Discriminare Împotriva Femeii (CEDAW). Cerînd insistent ratificarea Convenției de către toate statele în anul 2000, a insistat la limitarea rezervelor pe care unele state le-au avut, chiar semnînd actul.

România a semnat Convenția în anul 1981, la ratificat în 1992, iar în anul 2000 va fi țară raportoare.

În scopul pregătirii raportului alternativ celui guvernamental două reprezentante ale unor organizații feminine recunoscute (Societatea ANA și Departamentul de Femei al Ligii PRO EUROPA) au fost invitate de către IWRAW (International Womens Rights Action Watch) — Asia Pacific, la un seminar pregătitor (12-25 ianuarie 2000).

Cu această ocazie am participat la cea de a 22-a sesiune a Comitetului, respectiv la un seminar de analiză și pregătire a acestor rapoarte. La seminar au mai participat și reprezentante a

organizației Minnesota Law Group, care împreună cu participantele au ajuns la concluzia nevoii de unire a eforturilor grupelor de femei ce promovează Convenția și a celor ce promovează Platforma de la Beijing. Analizînd similitudinile problemelor s-a ajuns la concluzia că: Convenția CEDAW este instrumentul legal internațional al Promovării Platformei de la Beijing.

Guvernul României a pregătit Raportul către Convenție și el ne-a fost înmînat spre analiză și propuneri. Prin consultarea unei arii mai largi a reprezentantelor mișcării feminine din România urmează ca cele două reprezentante ale ONG-urilor să prezinte în sesiunea din iunie a Comitetului, raportul alternativ al României.

Lucia BRISCAN

„Societatea civilă a fost actorul cel mai pozitiv în acești ani”

• interviu cu Gabriel Andreescu •

Marius Cosmeanu: Peste o lună se împlinesc zece ani de când, la Tîrgu-Mureș, absurdul ionescian a mai trecut odată de faza ei metaforică. Credeți că potențialitatea unui conflict interetnic mai există și azi, că forțele care au stat în spatele acelor tragice evenimente pot reactiva un astfel de conflict? Sau, parafrazându-l pe Wiesenthal, „criminalii” nu mai sînt printre noi...?

Gabriel Andreescu: Cred că România din anul 2000 diferă foarte mult de România din 1990. În timp ce acum zece ani, naționalismul extremist avea vigoarea oricărui proces în lansare, în dezvoltare, astăzi, într-o Românie membră a Consiliului Europei, aflată în negociere de aderare la Uniunea Europeană, pe lista de așteptare a NATO, comportamentul naționalist-extremist pare artificial și obosit. Dar niciodată conflictul interetnic într-o țară eterogenă cultural cum este România, cu vecinătățile pe care le are, nu o să devină o imposibilitate. Iată, ca sugestie, cum arată ideologia lui Herder într-o țară prosperă și ordonată precum Austria.

M.C.: Despre oameni se spune printre altele, că au o vîrstă biologică și una intelectuală. Într-o viziune organicistă, ce credeți, care este „vîrsta intelectuală” a societății românești la un deceniu de la căderea comunismului? Ne-am socializat politic într-un ritm satisfactor? Decalajul față de alte țări din fostul spațiu comunist s-a modificat simțitor (în bine sau în rău) sau s-a păstrat același?

G.A.: Nu cred în viziunea organicistă. România este chiar contra-exemplul faptului că societatea românească evoluează ferm spre modernitate în ciuda conservatorismului – mai curînd, al statutului aproape retrograd – al părții majoritare a populației sale.

La nivel economic, decalajul dintre România și Vișegrad a crescut. La nivel de mentalitate, diferența era, astăzi vedem, îngrozitoare. Privind în urmă la dezbaterile de idei din presa intelectuală, sau la volumele apărute, cred că am parcurs și noi cîteva etape spre conștientizarea valorilor modernității.

M.C.: Cum apreciați, care a fost rolul societății civile în acest proces din 1996 încoace? Cum a influențat ea viața politică românească în acești patru ani începuți cu o expectație atât de mare?

G.A.: Societatea civilă a fost actorul cel mai pozitiv în toți acești ani. Fără societatea civilă, puțin probabil să se fi limitat expansiunea demagogiei naționaliste, greu să se fi produs schimbarea politică din 1996. Dar mai greu s-ar fi realizat, atât cît s-a realizat, și reforma instituțională de după ultimele alegeri.

M.C.: Sîntem într-un an electoral. N-am să vă rog să-mi faceți o aproximare sau un pronostic privind distribuția locurilor pe care le vor ocupa în parlament viitorii aleși. Dar considerați că scena politică post-electorală de la noi va suferi schimbări majore în ce privește „coloratura”, spectrul ei? Vom putea vorbi de o „infuzie” de tineri în instituțiile de stat?

G.A.: De mult nu-mi mai dau voie să fac speculații în întîmpinarea dorințelor mele. Conform datelor, vom avea o coaliție condusă de PDSR. Ceea ce mi se pare cel

mai nedeterminat, astăzi, este cu cine se va alia PDSR. Răspunsul la întrebare este decisiv. După opinia mea, trebuie promovat orice compromis care salvează procesul de integrare europeană.

Infuzie de tineri? Da, în firmele private occidentale. Instituțiile statului rămîn încă un refugiu pentru gerontocrați.

M.C.: În acești ani, unul din argumentele forte ale României în exterior a fost stabilitatea ei internă. Cu toate acestea, paradoxal poate, întreaga societate românească trăiește sentimentul unei crize profunde și a unei instabilități pe mai multe nivele. Această discrepanță poate dispărea prin procesul de integrare. Cum vedeți următorii ani ai acestui proces? Care sînt prioritățile României pentru următorii 4-5 ani?

G.A.: Da, vom fi într-o stare continuă de instabilitate. Dar cred că nu va fi vorba atât de instabilitatea societală (conflicte între categorii etnice, religioase sau sociale) cît de cea creată de sărăcie și de instabilitatea procesului de integrare: vom fi sau nu în stare să ne menținem în cursa pentru UE (sau/și NATO)?

Academia de la Șumuleu Ciuc

Continuînd inițiativa sa de cunoaștere a ceea ce înseamnă spațiul transilvan (cu tot ceea ce presupune el: oameni, locuri, spiritualitate etc.) *Academia Interculturală Transsylvania* (beneficiind de sprijinul, logistica și oblauirea inimoasei ligi „Pro Europa”) s-a mutat cu arme și bagaje de la Sibiu, pe teritoriul în care s-a așezat cu multe secole în urmă o importantă comunitate de etnici maghiari — secuii, în speță localitatea Șumuleu Ciuc, un appendice al municipiului Miercurea-Ciuc, reședința județului Harghita.

Timp de aproape o săptămână, între 20 și 26 februarie 2000, 20 de tineri academicieni entuziaști au studiat, analizat și apreciat expunerile diferiților invitați (profesori, istorici, muzeografi, etnografi, sociologi, oameni de cultură în general, dar și politicieni), care au vorbit cu dăruire, probitate profesională și obiectivitate despre ceea ce reprezintă maghiarii, secuii, armenii sau ceangăii din România la ora actuală.

Atmosfera destinsă, dialogul, comunicarea permanentă, toate combinate cu condițiile excelente puse la dispoziție de Centrul Jakab Antal au transformat sesiunea într-un succes deplin favorizînd spiritul academic și cunoașterea dialectică promovate încă de la înființarea a ceea ce înseamnă cu adevărat o *Academia* (adică exact ideea de școală antică fondată de Platon acum 2300 de ani la Atena).

Poate că, dacă nu doar cei 20 de tineri academicieni studenți la diferite facultăți (științe economice, științe politice, filologie, istorie etc.), ci toți tinerii de diferite naționalități din România ar putea participa la astfel de activități, spiritul tolerant, favorizat de cunoașterea cu adevărat a ceea ce înseamnă alteritatea (de fapt, cel de lângă tine) ar căpăta atribute de universalitate într-o societate românească în care intoleranța, ura sau indiferența față de ceilalți, ipocrizia și demagogia sînt încă părți organice a ceea ce putem numi un fals logos spiritual românesc. Așteptam cu nerăbdare ultima sesiune, cea în care se va vorbi despre români, și care va avea loc în a doua jumătate a lunii aprilie în capitala spirituală a românilor, orașul Alba Iulia.

Ștefan-Iulian HARDA

A mi interkulturális akadémiánk

Az állatkert-látogatás egy ugyancsak hasznos és kellemes időtöltés. Gyönyörű, exotikus állatfajtákat lehet megcsodálni, tudva azt, hogy mindenik egyedi és különálló a maga valóságában. Érdekes információkat lehet megtudni, így az elterjedési területtől a táplálkozásáig meg a párzási szokásokig. Mondhatni, hogy ezek az ismeretek igencsak hasznosak lehetnek, csak hogy az egymás mellett ketrecekben mutogatott állatok semmiképp sem tesznek érthetővé egy dolgot: azt, hogy miképp élnek ők együtt, életközösségként az esőerdei, a szavannai vagy a sivatagi környezetükben?

A példa, habár kissé erőltetett, mégis találó. Erdély nemzetiségi sokszínűségét megismertetni azon fiatal nemzedéknek, amely úgy érzi, hogy ő az, aki felelősséggel fogja kezelni ország-világ efféle gondjait, mindenképpen értékelnivaló. Mindamellet, hogy az Erdélyben élő nemzeti kisebbségek múltját, jelenét, kultúráját, önmeghatározási sajátosságait csupán felületesen lehet négy-öt nap alatt bemutatni, hiányzik ennek a specifikus kulturális értéktöbbletnek az érzékeltetése. Talán az egy-egy héten keresztül ránk szakadó információ- zuhatagban éppen az évszázados együttélésnek, a kölcsönhatásoknak az eredménye van elvesztődve, talán éppen az interkulturalitás. Esetleg nekünk, résztvevőknek kellene összeállítanunk a nemzetiségekkénti előadásokból, mintegy építőkövekként a nagy egészet, melyek a multikulturális értéket kell hogy eredményezzék? Félő, hogy a részinformációk nem vezetnek a célul kitűzött nagy és végső elvhez, az interkulturalitás fogalmának minél kézzelfoghatóbb megismeréséhez.

Nem tudom, hogy a román nyelvű kollegám, aki végighallgatta az erdélyi szász, cigány (roma), örmény és magyar közösség történetét, túlmenve a pusztán informális szinten, közelebb érzi-e magát ezen népek szellemiségéhez és bele tudott-e egyáltalán érezni a kisebbségi léthelyzetbe? Vajon lesz valaki közülünk, hisz nyitottnak és toleránsnak valljuk magunkat, aki esetleg annyira el fogja kötelezni magát ezen értékek mellett, hogy végül az említett kulturális univerzumokban ugyanolyan otthonosan mozogjon? Ez azt jelelné, hogy az ún. multikulturalitást ne egy leereszkedő, udvariaskodó toleranciaként élje meg, hanem szellemiségében, önmeghatározásában egyszerre legyen ezeknek hordozója. Legyen például annyira románként magyar, mint magyarként román és így tovább. Ezen tendenciát nemigen sikerült felfedeznem, sőt, inkább a közös tevékenykedésben is az elszigetelődő csoportosulást láttam meg.

Az információáramlás irányultsága igencsak előadó-résztvevők közötti és így hiányzik annak lehetősége, hogy meghallgassuk egymás véleményeit a bemutatott témákkal kapcsolatosan. Hasznos lenne, ha személyes tapasztalatokat is megosztanánk egymással. Talán érdekes különbségek is adódhatnak abból, hogy ki miképpen látja és éli meg például a kisebbség-többségi viszonyt. Egymásról mindaddig nagyon keveset tudtunk meg, pedig az igény ez irányban kifejeződött.

Helyénvaló volt a program nyitóbeszédében megfogalmazott kérdés, hogy az interkulturalitás kérdésével való foglalatosság szükségesség vagy inkább divat? Szükségességének idealista megalapozottságán túlmenően mintha kiérződne valahol divatjellege is.

Távol áll ugyan a romániai realitástól, de a kisebbségeket illetően állítólag az AEÁ-ban most már a fehérbőrű, heteroszexuális polgár tud a legnehezebben érvényesülni, munkához jutni. Más jellegű, de viszont közelebbi az „etno-business” néven ismert magyarországi jelenség is.

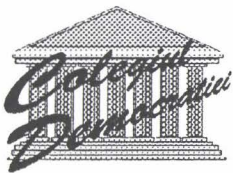
Sokszor elhangzott, hogy azt a történelmet, melyet nekünk előadnak, teljesen politika-mentesen kellene értelmezni. Az ellentmondás ott van, hogy az integrációs kisebbségi ügyek közel sem politikamentesek. Az európai pluralizmus eszméje sem egyenlő a történelmi objektivitással.

Végül az Interkulturális Akadémia vélt és várható hasznával kapcsolatosan el lehet tünődni azon, hogy az ily módon szerzett ismeretek mennyire célként és mennyire eszközként tudatosulnak a résztvevők körében.

Volt szerencsém hallani egyik kollégámat, ki közéleti-politikai pályafutását kovácsolva, érthetően hangsúlyt kell fektessen a különféle etnikumok hathatós megismerésére is, hiszen, ki tudja, még az ők szavazataikra is esetleg majd szüksége lehet valamikor.

BUZÁSI Zsolt

Începutul anului pentru Colegiul Democrației

Trecînd peste psihoza creată de apropierea anului 2000 și văzînd în cele din urmă că totul a fost doar superstiție, studenții de la Colegiul Democrației și-au continuat activitățile ce le aveau stabilite pentru începutul acestui an.

Așadar, pe 8 ianuarie, după vacanța sărbătorilor de iarnă, a avut loc întîiul curs al acestui an lectorat de domnul Horațiu DUMBRAVĂ, prim-procuror la Parchetul de pe lîngă Judecătoria Tg-Mureș. Tema abordată a fost „Funcționarea și organizarea puterii judecătorești”. După cum reiese și din titlu, am fost informați asupra modului de funcționare a autorității judecătorești și asupra structurii sau ierarhizării sale. Nota de originalitate a acestui curs a dat-o atmosfera destinsă și dialogul aprins dintre lector și colegiști, dialog care a dus în cele din urmă la o mai bună cunoaștere de către colegiști a acestei instituții de stat. Cursul domnului Horațiu DUMBRAVĂ a fost urmat de un atelier constînd în asistarea la cîteva procese, urmate apoi de dezbaterile problemelor mai interesante puse în discuție de colegiști pe seama celor văzute la aceste procese.

La 14 ianuarie colegiștii au participat la un atelier privind funcționarea sistemului elvețian. Lector a fost secretarul LPE, domnul Mircea SUHĂREANU, care ne-a pus la dispoziție un bogat și interesant material despre organizarea statului elvețian. Alegerea Elveției ca subiect al acestui atelier a fost motivată de caracterul și calitatea democrației acestui stat, și gradului cît se poate de avansat a mecanismelor de raportare a statului la problemele minorităților și drepturile acestora.

Conform calendarului de activități al Colegiului, următorul curs a avut ca subiect de discuție „Funcționarea și organizarea Inspectoratului de Poliție”. Purtătoarea de cuvînt a IPJ-Mureș, doamna Livia POPA a avut amabilitatea de a răspunde pozitiv invitației noastre. Dînsa ne-a explicat nelămuririle pe care le aveau legate de această temă, oferindu-ne detalii despre disfuncționalitățile și motivele acestora, care apar destul de frecvent în activitatea poliției.

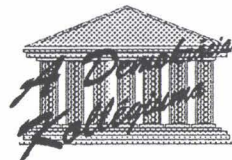
În cadrul lunii februarie, a fost rîndul domnului SPIELMANN Mihály de a fi lectorul unui curs legat de multiculturalitatea și multiethnicitatea prezent în spațiul transilvan. Cu toate că la un moment dat discuțiile au devenit destul de încinse (contradicție/datorită punctelor de vedere diferite apărute între lector și colegiști), ele s-au transformat într-un dialog prietenesc. Aici au intervenit calmul și diplomația domnului SPIELMANN care a calmat spiritele.

A urmat apoi o vizită la Biblioteca Teleki, efectuată ca un răspuns la invitația domnului SPIELMANN în calitatea sa de director al acestei prestigioase instituții. După prezentarea unei scurte istorii a bibliotecii, colegiștii au avut prilejul de a adresa întrebări legate de fondul de carte și administrarea acestui așezămînt de cultură.

„Societatea civilă în apărarea drepturilor minorităților” a fost tema următorului curs la care a fost invitat domnul Gabriel ANDREESCU. Chiar dacă subiectele discutate au fost și altele decît cele propuse prin tema cursului, nu înseamnă că el ar fi fost mai puțin interesant, dimpotrivă. Dinamica societății civile prezentată de domnul ANDREESCU a evadentiat rostul și rolul esențial al acesteia în cei zece ani scurși din 1989 încoace.

Ionuț ONICEANU

Igazságszolgáltatás, közbiztonság, fennmaradás

Az igazságszolgáltatás intézményeit és ezek működését mutatta be Horațiu DUMBRAVĂ ügyész úr, január 8.-án, a Demokrácia Kollégiumának tartott előadásán. Az elméleti bemutatást konkrét bírósági esetekkel példázta. Olyan valós történetekkel ismerkedhettünk meg, melyekről — őszintén — mindig azt hittem, csak filmekben léteznek. Például hogy országunk börtönei valódi „bűnözképző” intézmények. Ez többek között annak is tulajdonítható, hogy túl nagy a zsúfoltság a börtönökben. Marosvásárhelyen például az elítéltek száma négyszeresen haladja meg a férőhelyek számát.

De miért nézzük mindig a dolgok negatív oldalát? — tette fel a kérdést, a Demokrácia Kollégium hallgatóinak, Livia POPA rendőrségi képviselő, a január 29.-i találkozásunk alkalmával. Miért ítéljük el a rendőrséget az utcán jelenlevő — vagy nem — dolgozó — vagy éppen „ebédszünetben” tartózkodó — alkalmazottak viselkedése alapján? Igaz, hogy ők képviselik a rendőrséget a nagyközönség előtt, de ez nem zárja ki azt a lehetőséget, hogy értelmes, valóban értékes emberek is dolgoznak a belügyminisztérium keretén belül. Előadónk véleménye szerint a lakosság több bizalmat kellene tulajdonítson a közbiztonság emberei iránt, ellentétben a mi véleményünkkel, miszerint a bizalmat először ki kell érdemelni. Egy jó hír azoknak a magyar fiataloknak, akik különös vonzalmat éreznek a rendőrtiszti pálya iránt: megtudtuk, hogy alaptalan az az általános meggyőződés, miszerint magyar származású ifjakat nem vesznek fel a rendőrákadémiára. Tehát fiúk, lányok, szabad az út! A rendőrség képviselőjének véleménye, hogy a magyar nemzetiségű rendőrök hiánya csupán annak az egyszerű ténynek tulajdonítható, hogy nem érdekeltek a szakmában.

Svájc volt a témája a január 14.-én Mircea SUHĂREANU úr által bevezetett előadásnak. A konföderációról szóló rövid bemutató után SUHĂREANU úr átadta a szót az „agyelszívó doboznak” ami ezúttal nem „népbutító” programot sugárzott, hanem hasznos, pozitív nevelő jellegű információkkal szolgált. A műsort a Duna TV stábja készítette és nekünk, a román nyelven feliratozott változatot volt szerencsénk megtekinteni. Bemutatta, hogy Svájc lakosságának túlnyomó része német nemzetiségű (2/3), továbbá az összlakosság 20%-át franciák, 10%-át olaszok és 1%-át rétorománok képezik. A figyelem ezúttal a rétorománokra összpontosult. A rétorománok mindössze ötvenezren vannak és, úgy tűnik, kihalóban. A svájci konföderáció mindent megtesz annak érdekében, hogy a nép nyelve, szokásai és maga a nép is fennmaradhasson. Ezért a rétoromán nyelv a némettel, franciával és olaszal párhuzamosan hivatalos nyelv is. Sajnos nagyon kevesen beszélnek már. A vendégmunkásokat beleszámítva ma már többen beszélnek például spanyolul (1,6%), mint rétorománul. Ennek ellenére külön TV és rádióadó indult, óvodák, iskolák működnek rétoromán nyelven, színházak tartanak fenn, ahol a színészek csupán hobbiból játszanak, rétoromán filmeket forgatnak. És mindez azért, hogy ki ne mossa őket az idő — vagy más tényezők — a történelemből.

SOMODI Júlia

Două întâmplări, cu postfață*

LEGENDĂ ȘI REALITATE Există o legendă. Conform acesteia, România a fost singura țară ajunsă sub dominație germană în care s-a reușit salvarea de la exterminare a evreilor. Această legendă a fost lansată după război de însuși Ion Antonescu, „șeful de stat” de odinioară, și asta, în discursul său ținut în boxa acuzațiilor. Chiar dacă mareșalul a fost executat, afirmația sa este prezentată și astăzi — de mass media românească, de prestigioși istorici sau de către politicieni influenți — ca pur adevăr. Realitatea este însă că antisemitismul în cele două principate românești — Țara Românească și Moldova — începând cu unirea de la 1859 a fost ridicată la rang de politică de stat. Astfel, în perioada scursă între formarea României Vechi și României Mari s-au născut 196 de legi antievreiești. România de după primul război mondial s-a mărit nu numai cu teritoriile ungurești de odinioară, dar și cu Basarabia și Bucovina de Nord. Ca rezultat al acestei lărgiri, numărul evreilor din România a crescut de la 365 de mii cîți erau înainte la 760 de mii. Aceștia reprezentau 4,3% din populația României de atunci.

La sfîrșitul anului 1937 s-a format primul guvern român care a manifestat un antisemitism pe față, și care, după cîteva luni de existență, i-a lipsit „legal” pe zecile de mii de evrei de cetățenia română. Adevărata prigoană antievreiască a pornit însă după vara anului 1940, cînd România a fost obligată să cedeze Basarabia și Bucovina de Nord Uniunii Sovietice, iar apoi Ardealul de Nord Ungariei.

Antisemiții români și-au descărcat mînia datorată acestor pierderi pe evrei. În teritoriile care urmau a fi cedate sovieticilor, dar și în alte locuri, evreii au fost exterminați în masă. Motivația: evrei sînt comuniști și prosovietici.

Guvernul generalului (apoi mareșalului) Antonescu ajuns la putere la 6 septembrie 1940 a eliberat în doar cîteva luni, 41 de ordonanțe și hotărîri antievreiești. (...) După atacul german asupra Uniunii Sovietice, exterminarea evreilor decurge însă cu o ostilitate și mai mare. În Vechiul Regat, la Iași, în iunie 1941 au fost uciși mai multe mii de evrei. Atrocitățile continuă după aceea timp de un an și jumătate. Bilanțul

epocii Antonescu dintre 1941 și 1943 este următorul: 270 de mii de evrei exterminați în România și în Ucraina. Schimbarea în politica dictatorului survine abia la începutul anului 1943, cînd trupele sovietice nimicesc la Stalingradul, odată cu trupele germane, și armata română. Acesta este momentul în care apare spaima unei eventuale pierderi a războiului. Ca urmare, 90% din evreimea Vechiului Regat și a Ardealului de Sud se refugiază, puțind emigra în Palestina — contra unor considerabile sume de bani „per capita” — 70-80 de mii de evrei.

Politica ceaușistă reactivează legenda antonesciană la începutul anilor '70. Scopul: cosmetizarea trecutului României în scopul combaterii „barbarismului” antisemit al germanilor, dar mai ales al ungarilor, prin exemplul comportamentului „uman” al românilor. Mașina de propagandă a lui Ceaușescu prezintă România din timpul războiului ca pe o „oază a umanismului”; ca pe o țară care nu numai că a blocat încercările de holocaust ale germanilor, dar a oferit refugiu miilor de evrei emigrați din străinătate — în primul rînd din Ardealul de Nord — cărora apoi le-a înlesnit emigrarea în Palestina.

Strădaniile Conducătorului au fost sprijinite în mare măsură de Iosif Constatin Drăgan — fugit din fața lui Antonescu în 1941 în Italia — un naționalist mult mai extremist decît mareșalul, acesta din urmă, adept al „realpolitikului”. În 1965 el editează la Veneția „operele” lui Ceaușescu. Pentru acest gest Ceaușescu îi pune la dispoziție documente secrete cu ajutorul cărora realizează o colecție de trei volume despre „adevăratul Antonescu”. Acest portret retușat al mareșalului a început apoi să fie reprodus de istoriografia de tip ceaușist.

WALLENBERG-ul ROMÂN Strădaniile lui Ceaușescu, iar apoi revigorării naționaliste de după 1989 le-au făcut servicii imense două figuri cu un trecut obscur. Unul este Mózes Carmilly-Weinberger, pînă în 1941 rabin al micii comunități neologe din Cluj, iar cel de al doilea, Raoul Șorban, pictor, profesor de istoria artelor la Universitatea din București.

Cum ajunge un evreu de partea antisemiților? După documentele pe care

le avem în prezent la dispoziție, în 19 martie 1944 — ziua în care nemții au ocupat Ungaria — rabinul purtînd pe atunci doar numele de Weinberger, împreună cu alți lideri evrei clujeni, știa deja de Auschwitz. Trebuia deci să știe și ce îi aștepta pe evrei. Rabinul însă nu a atenționat comunitatea pe care o conducea, ci a decis în secret să emigreze cu soția lui. Așa s-a întîmplat că în timp ce germanii deportau la Auschwitz 18 mii de evrei din ghetoul clujean, Weinberger împreună cu soția au ajuns în Palestina, unde și-au luat și numele de Carmilly. Criticii săi îi reproșează însă nu atît acest episod din viața lui, ci mai ales faptul că colaborează cu cei mai șovini naționaliști români.

Raoul Șorban s-a născut în 1912 la Dej. Mama lui a fost o armeană maghiarizată, care nu vorbea decît maghiara. După alipirea Ardealului de Nord la Ungaria, Șorban devine secretarul de redacție al singurei publicații românești a cărei apariție fusese aprobată, frecventînd atît mediile românești, cît și pe cele ungurești. Avînd logodnică o evreică de origine maghiară din Cluj, aceasta și sora ei au fost ascunse cîteva zile de către Șorban, în aprilie 1944, pentru ca apoi să le convingă să treacă granița în Ardealul de Sud, adică în România. Ele însă au fost prinse.

Iată baza acelei grandioase minciuni care a pornit ca un bulgăre de zăpadă la începutul anilor șaptezeci și s-a transformat pînă azi într-o avalanșă. După noile sale versiuni, Șorban ar fi salvat împreună cu rabinul Weinberger mai multe zeci de mii de evrei din Ardealul de Nord. Se poate însă demonstra, că în 1944 s-au refugiat pe teritoriul românesc 1500 de evrei. Dar nici aceștia ca urmare a unor acțiuni organizate.

Conform născocirilor din ultimii ani, Șorban ar fi salvat însuși cu ajutorul mareșalului Antonescu, nu doar mase mari de evrei din Ardealul de Nord, dar chiar și evrei ortodocși din Ungaria, mai mult, și conducători ai acestora. Și nu doar din 1944, ci începînd din 1942-43. Valabilitatea spuselor lui Șorban este întărită în mare măsură de faptul că, la presiunile făcute de Weinberger, Institutul Jad Vasem i-a acordat în 1987 lui Șorban titlul de „Creștin Adevărat”. Pe atunci nu era vorba decît de ajutorarea cîtorva evrei. Dar și așa, a fost de ajuns pentru ca Șorban să primească cetățenia israeliană, iar odată cu aceasta,

*Recenzie la volumul: Randolph L. Braham. (1997). *The Destruction of Romanian and Ukrainian Jews During The Antonescu Era*. NY: Columbia University Press.

sume serioase, burse și alte facilități. Așa a putut deveni Șorban pentru unii un Wallenberg al românilor.

La ce sînt bune însă toate acestea? Ceaușescu pregătise deja cariera naționalismului românesc, conform căreia nu în România a fost holocaust, ci doar în regiunile care nu aparținuseră atunci de România. (...)

Această concepție se potrivește de minune naționalismului românesc actual, căci ea poate fi dezvoltată pînă la a considera că în Ardealul de Nord holocaustul a atins două populații: pe români și pe evrei. Mai mult, adevăratele victime ale holocaustului au fost nu evreii, ci românii. Conform unui ziar românesc „holocaustul evreiesc, cu tot cu cele 6 milioane de victime ale sale, pălește pe lângă holocaustul poporului român, care a constat în cele 20 de milioane de victime ale comunismului... și aceste 20 de milioane au căzut pradă unei ideologii care a fost importată în România de evrei”

POSTFAȚĂ Cele două întîmplări de mai sus sînt fațetele aceleiași medalii: autorul a adunat toate acele lucrări și documente care dovedesc indubitabil că regimul dictatorului Antonescu a fost o dictatură nemiloasă, fascistă pentru care nu există nici o scuză. Mareșalul și slujitorii săi nu pot fi reabilitați. Pe lângă acestea, Braham dovedește fără putință de tăgadă și faptul că pentru o societate românească oscilînd de la o dictatură la alta, pașii care duc la democrație sînt extraordinar de grei.

Braham nu spune nicăieri că antisemitismul, și antimaghiarismul strîns legat de acesta, ar fi ridicate la rang de politică de stat în România de azi, dar ne atrage atenția asupra faptului că distorsiunile dezvoltării sociale românești facilitează influențarea politicii de stat de către naționaliști.

Și ar mai fi ceva de menționat aici, un fapt asupra căruia trebuie să atragem atenția: excelenții cercetători al holocaustului nu demască naționalismul din România cu scopul de a scuza pe cineva, oricine ar fi el. Într-unul dintre pasajele operei sale, Braham menționează că „Istoria este o armă înfricoșătoare. Este o armă vicioasă și periculoasă în special în mîna acelor naționaliști șovini care și-au propus rescrierea istoriei. Ca și profitorii altor țări, și ideologii naționaliști români încearcă să încețoșeze trecutul într-o manieră orweliană, pentru a-și putea modela viitorul după cum poftesc.”

L. HOVANYECZ

SĂPTĂMÎNA TOLERANȚEI • TOLERANCIA HETE WOCHE DER TOLERANZ

Duminică — Vasárnap — Sonntag, 19.03.2000

16:30 Podium — Pódiumbeszélgetés — Podiumgespräch

**HOLOCAUSTUL — DATORIA DE A NU UITA • HOLOCAUST — KÖTELESSÉGÜNK
EMLÉKEZNI • HOLOCAUST — PFLICHT FÜRS ANDENKEN**

Participanți-Részvevők-Teilnehmer: Spielmann Mihály, Harry Kuller, Lia Benjamin, Halász Anna
Moderator Szokoly Elek

Spectacol folcloric — Táncház — Tanzhaus

**FOLCLORUL EVREIESC — CONFLUENȚE • ZSIDÓ FOLKLÓR — BEHÁTÁSOK
JUDENFOLKLOR — EINFLUSS**

În colaborare cu - in Zusammenarbeit mit **Fundația Folk Center Alapítvány** közreműködésével
Sala Mică a Teatrului Național — a Nemzeti Színház Kisterme — Nationaltheater — Kleiner Saal

Luni — Hétfő — Montag, 20.03.2000

19:00 Cinematecă — Filmtár — Filmsammlung

LA VITA E BELLA

Prezintă/Bemutatja/Vorgeführt von: Mircea Dumitrescu
Cinema Tineretului — Ifjúsági filmszínház — Jugendkino

Marti — Kedd — Dienstag, 21.03.2000

16:30 Masă rotundă — Kerekasztal — Rundtischgespräch

**ȘCOALA TOLERANȚEI ÎN ȘCOALĂ • A TOLERANCIA ISKOLÁJA AZ ISKOLÁBAN
TOLERANZUNTERRICHT IN DER SCHULE**

Moderator Szokoly Elek
Sala de Consiliu a Ligii PRO EUROPA Liga tanácssterme
Konferenzzimmer von Liga PRO EUROPA

19:00

**CONCERT DEDICAT MEMORIEI VICTIMELOR CONFLICTELOR INTERETNICE
INTERETNIKUS KONFLIKTUSOK ÁLDOZATAINAK EMLÉKÉRE MEGRENDEZETT
HANGVERSENY**

ERINNERUNGSKONZERT AN DEN OPFERN DER INTERETHNISCHEN KONFLIKTEN

Artiști/Művészek/Künstler: Ștefan Ruha, Erich Türk, Csiki Boldizsár jr, Nina Paneeva
și Ana Bogățilă

Sala Mare a Palatului Culturii — Kultúrpalota Nagyterme — Kulturpalast-Grosser Saal

**DISCUȚII PE MARGINEA EVENIMENTELOR DIN MARTIE 1990
BESZÉLGETÉSEK AZ 1990 MÁRCIUSI ESEMÉNYEKRŐL
DISKUTIONEN ÜBER DIE VORFÄLLE VON MÄRZ 1990**

Participă/Részvesz/Teilnehmer: Smaranda Enache, Csíky Boldizsár, Szokoly Elek,
Mircea Suhăreanu

Montag, 20.03.2000, 21:00 Neumarkter Rundfunk, Sendung in Deutsche Sprache

Szerda, 22.03.2000, 11:00: Marosvásárhelyi Rádió, magyar nyelvű adás

Miercuri, 22.03.2000, 21:00: Radio Mix Fm, emisiunea în limba română

Joi — Csütörtök — Donnerstag, 23.03.2000

Vineri — Péntek — Freitag, 24.03.2000

**FORUMUL ȚIRGU MUREȘ — MARTIE 2000 • MAROSVÁSÁRHELYI FÓRUM — 2000 MÁRCIUS
NEUMARKTER FORUM — MÄRZ 2000**

Sîmbătă — Szombat — Samstag, 25.03.2000

10:00

**CONCURS DE ORIENTARE INTERCULTURALĂ
INTERKULTURÁLIS TÁJÉKOZÓDÁSI VERSENY
INTERKULTURELLER ORIENTIERUNGSWETTBEWERB**

În colaborare cu /in Zusammenarbeit mit **OUTWARD BOUND ROMANIA** közreműködésével
Piața Teatrului — Színház tér — Theaterplatz

CONVOCATOR

Membrii Ligii Pro Europa sînt convocați la **Adunarea Generală** anuală care va avea loc *sîmbătă, 25 martie 2000, ora 15, în Sala Mică a Palatului Culturii din Tîrgu-Mureș*, conform art. 22, cap.1 din Statutul LPE.

Ordinea de zi:

1. Raportul narativ și financiar pe 1999 și proiect de program pe anul 2000.
2. Raportul Comisiei de Cenzori.
3. Discutarea și aprobarea rapoartelor și programului pe 2000.
4. Discutarea statutului Filialei Satu Mare.
5. Alegerea Consiliului de Coordonare, a copreședinților și a Comisiei de cenzori pentru următorul mandat de doi ani.
6. Adoptarea Declarației de principii a LPE.

Conform art. 28, cap. 2 din Statut, vă rugăm să depuneți candidaturile pentru funcțiile de coordonare la secretariatul Ligii cu cel puțin 10 zile înainte de Adunarea Generală.

Membrii Ligii care nu au reușit să-și achite cotizația anuală pînă la 31 dec. 1999, o vor putea face pînă la data Adunării Generale la secretariatul Ligii sau la fața locului în ziua Adunării.

Tg-Mureș, la 8 martie 2000

Consiliul de Coordonare LPE

MEGHÍVÓ

Tisztelettel meghívjuk a PRO EUROPA Liga tagjait, a szombaton, 2000 március 25-én, 15 órai kezdettel, a Kultúrpalota Kistermében megtartandó évi **Közgyűlésére** az Alapszabályzat I fejezet, 22-ik cikkelye értelmében.

Napirend:

1. Tevékenységi és pénzügyi beszámoló 1999-re és a 2000-es tevékenységi program bemutatása.
2. Az Ellenőrző Bizottság jelentése.
3. A jelentések és a 2000-es tevékenységi program megvitatása és elfogadása.
4. A szatmári fiókszervezet statutumának megvitatása.
5. A Koordinációs Tanács, a társelnökök és az Ellenőrző Bizottság megválasztása a következő két évre.
6. A PRO EUROPA Liga Elvi Nyilatkozatának az elfogadása.

A PEL Alapszabályzata 28. cikkelyének értelmében felkérjük tagjainkat, hogy a Közgyűlés előtt legalább 10 nappal jelentsék be jelöltetésüket a PEL vezetőségi funkcióira a Liga titkárságán.

Azon tisztelt tagjaink, akiknek nem sikerült kifizetniük múlt évi tagsági díjukat, megtehetik ezt a Közgyűlés napjáig a Liga titkárságán vagy a Közgyűléshelyszínén annak napján.

Marosvásárhely, 2000 március 8

A PEL Koordinációs Tanácsa

Liga PRO EUROPA Liga
 Copreședinți:
 Smaranda ENACHE și CSÍKY Boldizsár
 Director executiv: SZOKOLY Elek
 4300 Tîrgu Mureș, P-ța Trandafirilor nr. 5, et. III. CP. 1-154
 Tel/fax: +40-(0)65-214076; 217584, e-mail: office@proeuro.netsoft.ro

CONTENTS:

P.1, 3 *The Praise Of Naiveté* — a charming essay about the changing of the self-perception in the Romanian society, now and before ten years...

P.2 A Romanian/Hungarian *synopsis* of the PEL's main events in January and February 2000.

P.4-5 *Reading in disasters* — a professional analysis of the ecological disasters from the north-western part of Romania, which create a regional inter-governmental dispute on its effects.

P.6 *The UN system for eliminating sexual discrimination* — a presentation of the of the last CEDAW (Committee for Elimination the Discrimination Against Women) international meeting held in NY.

P.7 An *interview* with Gabriel Andreescu, the well known representatives of the civil society from Romania.

P.8 *Our Intercultural Academy and The Academy from Șumuleu Ciuc* (Ciuc County) — two feed-back reports about the second session of the Transsylvania Intercultural Academy held in Șumuleu Ciuc.

P.9 *The beginning of the year at the College of Democracy and Administration of justice, public security, and surviving* — two presentation of the College of Democracy programs in the last months.

P.10-11 *Two stories with epilogue* — a review of the book: Randolph L. Braham. (1997). *The Distraction of Romanian and Ukrainian Jews During The Antonescu Era*. NY: Columbia University Press.

P.11 *The program of the „Week of Tolerance”* — one of the main programs organized by the Pro Europe League.

P.12 *The Announcement* for the meeting of General Assembly.

Redactor: Marius COSMEANU

Tehnoredactor: HALLER István & Pápai László

Multiplicat la **Liga PRO EUROPA**

PRO EUROPA este publicată cu sprijinul

Fundației Heinrich Böll (Germania) și BILANCE (Olanda)